

Stari, sam' tale Malgaj je bil pa hud!

Gašper Krajnc, Marijan Pušavec: *Franjo Malgaj. Mladenič, ki ga je izbrala zgodovina*. Celje: Muzej novejšje zgodovine, 2018. 82 strani.

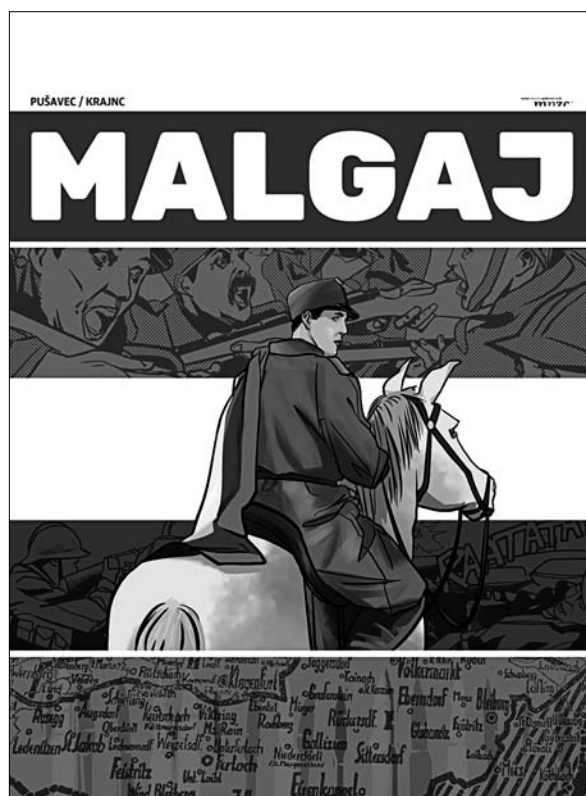
Hvalabogu (in posameznim slovenskim kreativcem) me v zadnjih letih vedno pogosteje doleti tudi kakšno delo, ki je po svoji tematiki sicer strogo zgodovinarsko, po svoji izvedbi pa zelo daleč od ustaljene sivine, resnobe in vzvišene nerazumljivosti, v katero ponavadi bežijo akademski zvezdniki.

Pa gre tudi drugače. Vsa, ampak zares vsa dejstva, pomembne informacije in nauke preteklosti je moč »prodati« tudi na všečnejši, zabavnejši in manj zamorjen način.

Če smo ob Meksikajnarjih še sumničavo privzdignili obrv in se tipaje prebijali med znanimi vrsticami sličic in oblačkov, smo pri Almi že vedeli, kaj nas čaka, in v svojih pričakovanjih seveda nismo bili razočarani. Ljudje, ki se ukvarjajo s tem (Marijan Pušavec, Zoran Smiljanič, Jakob Klemenčič in tokrat Gašper Krajnc) so na srečo merila postavili precej visoko in tistih, ki so jih sposobni doseči, nikoli ne bo veliko – bodo pa zato njihovi izdelki vsaj tako »trajni«, kakor dela najuglednejših znanstvenih peres.

Leto 2018, ki se končuje, je obenem zaključno leto skoraj histeričnega ukvarjanja s prvo svetovno vojno, ki se je v Evropi začelo pred štirimi leti. Tudi v Sloveniji smo po desetletjih ukvarjanja z drugo, ugotovili, da je bila pred njo že prva svetovna vojna, ki pa razen kakšnega izginulega pradedu, propada Avstro-Ogrske in nastanka Države SHS, ki se je nato s Srbijo in Črno goro združila v istoimensko kraljevino, na nas ni pustila kakega globljega vtisa. To velja tudi za šolski sistem in učne načrte pouka zgodovine.

Vseeno pa smo (z)vedeli nekaj o Maistru, Malgaju in borcih za severno mejo, plebiscitu ter krivici

ob izgubi velikega dela slovenskega narodnostnega ozemlja. Z razcvetom slovenskega domoljubja in ponosa ob nastanku samostojne Slovenije so borci za severno mejo končno stopili v ospredje in dobili priznanje, ki jim gre.

V jubilejnem letu, ko se spominjamo njihovih akcij v pozni jeseni 1918 in pozimi 1919, sta za svojstven spomenik enemu izmed njih – Šentjurčanu Franju Malgaju – poskrbela Gašper Krajnc in Marijan Pušavec, ki nas v svojem stripu vodita po najpomembnejših etapah Malgajevega življenja. Pripoved zvesto sledi dejstvom, vanjo pa so vključeni tudi nekateri Malgajevi sopotniki (Puncer), ki prispevajo potrebno dinamiko ter korespondenca, ki pričara avtentičnost. Številne vrzeli v pripovedi scenarist učinkovito zapolni z dejstvi in drugimi pričevanji o življenju v obravnavanem obdobju, kar priča o njegovem poglobljenem študiju obravnavane tematike. Skozi Malgajeve oči se seznanimo z utripom nemškutarskega Celja v letih pred prvo svetovno vojno, odbijajočim pangermanizmom celjske gimnazije, ki jo je obiskoval, zvemo nekaj o njegovih prvih literarnih poskusih ter dveh etapah njegovega šolanja – Kranju in Pazinu, kamor so ga leta 1914 poslali zaradi slabega zdravja in kjer je po nemškem hegemonizmu spoznal še druge plati odnosa do slo-

venstva – gorenjsko zaverovanost v klerikalno-liberalni kulturni boj ter hrvaške blodnje o večvrednosti. Precej dozorel in odločen je dočkal izbruh vojne ter se oktobra 1914 javil v vojsko kot enoletni prostovoljec, kar naj bi mu vsaj malce odložilo pot na fronto, saj je moral najprej še v podčastniško šolo. Preko nadaljnjih postojank na njegovi vojni poti (Doberdob, Dolomiti, Opatija, zdravilišče Hörgas-Enzensbach) spremljamo njegovo odraščanje v sposobnega, pogumnega in odgovornega častnika, ki je ob zlomu črnožolte monarhije našel svoje poslanstvo v boju za Mežiško dolino, kamor je povédel nekaj deset prostovoljcev s Celjskega ter zavzel še Labot in Velikovec, a – podobno kot njegov vzornik Rudolf Ma-

ister – ostal brez podpore neodločne in nesposobne ljubljanske vlade. Smrt, ki ga je doletela na bojišču ter bes in sovraštvo, ki jih je v svojih sovražnikih budil še mrtev, so ga dokončno spremenili v legendo in ikono. Malgaj ostaja primer izrazito pozitivnega, radoživega, zvedavega, predanega, sposobnega in predvsem domoljubnega mladeniča, ki si nedvomno zasluži uvrstitev med stripovske junake in s tem (upajmo) med čtivo modernih generacij, saj je kljub vzvišenim idealom vseskozi izrazilo človeški, mestoma celo neugnan in objesten, ne tako zelo različen od kateregakoli mladostnika kjerkoli na svetu.

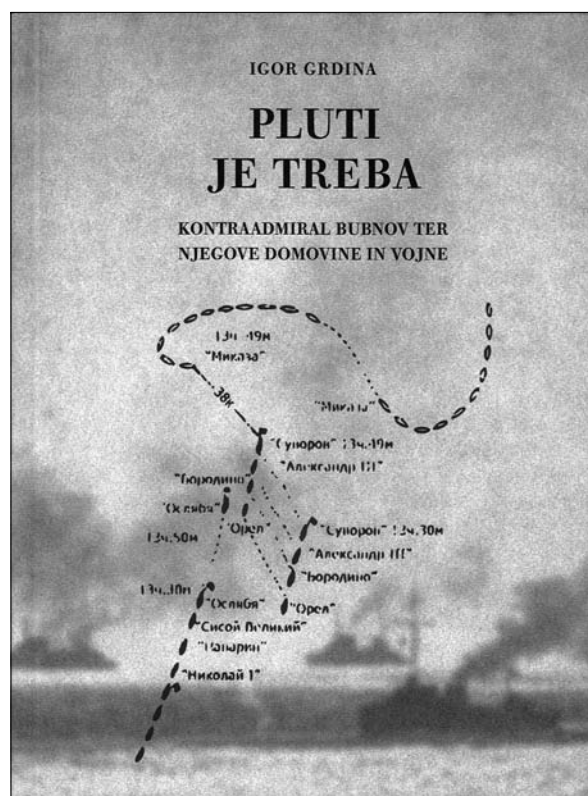
Aleksander Žižek

Preplute domovine in vojne kontraadmirala Bubnova

Igor Grdina: *Pluti je treba. Kontraadmiral Bubnov ter njegove domovine in vojne*. Ljubljana: Inštitut za civilizacijo in kulturo, 2017. 247 strani.

Pred uvodno besedo k slovenskemu prevodu romana Franka Thiessa *Cušima*, izdanega leta 1961, zasledimo krajši komentar udeleženca bitke pri Cušimi A. Bubnova, kontraadmirala in profesorja zgodovine pomorskih vojn v pokoju, ki avtorju romana o znameniti pomorski bitki navkljub nekaj neznatnim netočnostim priznava zgodovinsko točnost in stvarnost napisanega, posebno mojstrstvo pa priznava opisu potovanja eskadre admirala Rožstvenskega ter moralno veličino slednjega.

Aleksander Dmitrijevič Bubnov (1883-1963) je bil v času pisanja omenjenega komentarja že nekaj let upokojeni profesor ruskega jezika na gimnaziji v Kranju, tedanjemu uredništvu zbirke Levstikov hram pri Mladinski knjigi pa se je zdelo smiselno, da Thiessov roman oplemeniti z nekaj mislimi tedaj v Titovi Jugoslaviji živeče priče prelomne in usodne bitke v rusko-japonskem spopadu na Pacifiku.

Slednja je tudi po Bubnovem prepričanju pričela lomiti dovčerajšnjo rusko stvarnost in poskrbela, da je njegova odisejada (z napako) potekala v spretnem in taktičnem premikanju po razburkanih političnih in vojaških valovih evropske družbe.

Vlogo Bubnovega Homerja je na podlagi zbranih kontraadmiralovih biografskih zametkov Neže Zajc v leta 2010 izdanem zborniku o tvorcih slovenske pomorske identitete prevzel zgodovinar Igor